

KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNDE 6284 SAYILI YASA'NIN ROLÜ

Prof. Dr. Nur CENTEL*

I. GİRİŞ

Her toplumda özellikle fiziki ve ekonomik yönden güçsüz olanlar şiddete maruz kalır. Bu iki özellik daha çok kadınlara ve çocuklara özgü olduğundan, şiddete maruz kalanlar da genellikle onlardır. Şiddet, bir kimseye karşı isteği dışında ve kasten acı duyuracak davranışlarda bulunulmasıdır. Şiddet sadece fiziki değil, sözlü, duygusal, cinsel ve ekonomik de olabilir. Konumuz kadınla sınırlı olduğundan, burada çocuklar açısından şiddete değinilmeyecektir.

Kadınlar şiddet ile ev içinde veya dışında, iş yerinde ya da eğitim kurumları gibi kamusal alanda karşılaşmaktadır. Hemen belirtelim ki, *kadına karşı şiddet* ve *kadına karşı ayrımcılık* birbiriyle kesişen veya bir arada bulunan olgulardır. Toplum kadınlar ve erkekler için sosyal olarak rol ve davranış biçimi kurgulamakta ve kadınlar toplumsal cinsiyete dayalı olarak, kadın oldukları için şiddete maruz kalmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının yasa önünde eşitliği güvenceleyen 10. maddesi, *Birleşmiş Milletlerin 1979 tarihli Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne* 1985 yılında katılmış olmamız, 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılan "Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme"yi imzalayıp onaylamamız ayrımcılığın ortadan kalkmasına yetmemiştir. Uygulamada şiddete tepki bilinci oluşturma konusunda ilerleme sağlanamamış olması, yasaların genel ve özel önleme işlevini yerine getirmesini engellemektedir.

II. YASAL DÜZENLEMELER

Kadın şiddete karşı öncelikle Türk Ceza Kanunu'ndaki kasten öldürme, kasten yaralama ve cinsel saldırı gibi suç tanımlarıyla korunmaktadır.

Ceza Yasası'ndaki korumanın yanı sıra kadın, mekan olarak en sık maruz kaldığı ev içi şiddete karşı özel yasayla korunmak istenmektedir. Bu alandaki

---

* Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi.

ilk yasa 4320 sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanun” olmuştur¹. Yasa’nın ismi ailenin korunmasının ön plana alındığını göstermiştir. Aile kavramının geniş tutulmaması, konulan ismin Yasa’nın uygulama alanını sınırlandırması sonucunu doğurmuştur. 4320 Sayılı Yasa döneminde 2007 yılında yapılan değişiklikle sadece evli kadının değil, diğer aile bireylerinin de koruma kapsamına alınması şeklinde bir gelişme sağlanmıştır².

4320 Sayılı Yasa’dan 14 yıl sonra, İstanbul Sözleşmesi’nin imzalanmasıyla birlikte yasa koyucu tekrar harekete geçmiş ve yeni bir Tasarı hazırlanmıştır: “Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunması Yasası”.

8 Mart 2012’de yine Tasarı’daki isme sadık kalınmayarak 6284 sayılı “Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” kabul edilmiştir³.

Ev içi şiddetin önlenmesi yerine ilk Yasa’da sadece ailenin korunması kavramına yer verilmesi, yeni Yasa’da ise yine ailenin korunmasının ön plana alınması ve ev içi şiddete değinilmemesi, yasaların amacıyla isimlerinin çelişmesi sonucunu doğuran ve uygulamayı da yasanın ismi yönlendirdiği için kadının korunmasını hedeflediğinden daha etkisiz kılan bir özellik olmuştur. Toplumdan önde gitmesi gereken yasa koyucunun konuyu “kadın odaklı” olarak ele almakta çekingen davrandığı görülmektedir.

İstanbul Sözleşmesi’nde toplumsal cinsiyet tanımlandıktan sonra kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin, “kadına kadın olmasından dolayı uygulanan ve kadınları orantısız biçimde etkileyen şiddet” anlamına geldiği belirtilmektedir.

III. ŞİDDETE KARŞI ÖZEL YASAYLA SAĞLANAN KORUMA

1. 6284 Sayılı Yasa Hükümleri

6284 Sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”da ev içi şiddete karşı **koruyucu ve önleyici** tedbirler öngörülmüştür. **Koruyucu tedbirlere karar verecek olan mülki amir veya hakimdir. Sınırlı hallerde kolluk amiri** de koruyucu tedbire karar verebilir ve mülki amirin onayına sunar (m.3; 4). **Önleyici tedbirlere hakim karar verebilir. Kolluk amiri yine sınırlı hallerde önleyici tedbire karar verebilir** (m.5). Kolluk ile mülki amire tedbir uygulama yetkisinin verilmesi yerindedir. Ancak, önemli olan bu yetkinin kağıt üzerinde kalmaması, hayata geçirilmesidir.

¹ Bak. 14.01.1998 Gün ve 4320 sayılı Kanun.

² 26.04.2007 Gün ve 5636 sayılı Kanun m.1.

³ 08.03.2012 Gün ve 6284 sayılı Kanun, RG 20.03.2012 No.28239.

Koruyucu ve önleyici tedbirler çok çeşitli olmakla birlikte, kamuoyunda en çok bilinen tedbir, şiddet uygulayanın müşterek konuttan veya bulunduğu yerden **derhal uzaklaştırılması** ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesidir. Yasa'ya göre, şiddet ihbarını herkes yapabilir (m.7). Tedbir kararı ilk defasında en çok altı ay için verilebilir. Şiddetin devam edeceği anlaşılırsa tedbir devam ettirilir. Tedbir uygulanmasını ev içi şiddete maruz kalan kişi talep edebileceği gibi; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, kolluk görevlileri veya Cumhuriyet savcısı da bu konuda başvuruda bulunabilir (m.8/1, 2). Başvurular için harç vs. alınmaz (m.20/1). Hakim, talep edilmese de, tedbir nafakasına hükmedebilir (m.5/4). Korunan kişiye geçici maddi yardım yapılabilir ve kişi sağlık sigortasından yararlandırılır (m.17/1). Gerekli ise korunan kişinin kimlik bilgileri gizlenir (m.8/6). Karar korunan ve şiddet uygulayan kişiye, ayrıca ilgili mercilere bildirilir (m.8/4; 10/1). Tedbir kararına karşı iki hafta içinde aile mahkemesine itiraz edilebilir (m.9; 10). Tedbir kararının infazı ve izlenmesi *şiddeti önleme ve izleme merkezleri* tarafından gerçekleştirilir (m.14; 15). Bakanlık kurumlar arası koordinasyonu sağlar (m.16).

6284 Sayılı Kanun m.13/1'e göre, hakkında tedbir kararı verilen şiddet uygulayan, bu kararın gereklerine aykırı hareket etmesi halinde, fiili bir suç oluştursa bile ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hakim kararıyla üç günden on güne kadar zorlama hapsine tabi tutulur.

Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarda, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi onbeş günden otuz güne kadardır. Ancak zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez (m.13/2).

Zorlama hapsi, CMK m.2/1-1'de tanımlanan disiplin hapsi niteliğindedir. Bu kavram, seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, önödeme yapılamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adli sicil kayıtlarına geçirilmeyen hapsi ifade etmektedir.

2. 6284 Sayılı Yasa'nın Değerlendirilmesi

Kadını ev içindeki şiddete karşı etkili biçimde korumak amacıyla ilk olarak 1998 yılında 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur. Bu Yasa'ya göre, şiddet uygulayan eşe karşı tedbir uygulanacak ve tedbire uymayan eş, eylem başka bir suçu oluştursa bile, üç aydan altı aya kadar hapis cezasına çarptırılacaktı (m.1, 2). 2012 Yılında bu Yasa yürürlükten kaldırılmış ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun yürürlüğe girmiştir. Bu Yasa'da şiddet uygulanmasına karşı çeşitli tedbirler gösterilmiştir.

6284 Sayılı Yasa'da, Sözleşme'nin aksine olarak, kadın örgütlerinin kadına karşı şiddet davalarına katılmasına olanak tanınmamış, toplumsal cinsiyet kavramı ile ayrımcılık yapma yasağına doğrudan yer verilmemiştir.

6284 Sayılı Yasa, 4320 sayılı önceki Yasa'ya oranla daha etkili biçimde şiddetin önüne geçmek yerine, sığınma evlerine talebi artırmış görünmektedir. Medyadaki haberler ve politikacıların kadın haklarıyla ilgili açıklamaları mağdurların sığınma evi kavramını tanımalarına neden olmuştur. Bu kez sığınma evleri yetersiz kalmaya başlamıştır⁴. Türkiye'deki toplam 81 sığınma evine karşılık, nüfusu bizim onda birimiz olan Avrupa ülkelerinde de benzer sayıda sığınma evi bulunmaktadır.

Yasa'nın öngördüğü şiddeti önleme-izleme merkezlerinin 14 ilde açılacak olması, 7 gün/24 saat çalışılacak olması, 5 bin kadro verilecek olması henüz gerçekleşmiş değildir. Siyasi irade bunu *tek* bir şiddet önleme merkezi olarak ve 300 kadroyla sınırlı kılmış görünmektedir.

6284 Sayılı Yasa'da aile mahkemelerinde kadının nasıl korunacağını bilen uzman sosyal çalışmacılara yer verilmemiş olması, koruyucu tedbirlere karar verilebilmesi için şiddet uygulandığı hususunda delil veya belge aranmayacağına ilişkin hükmün önleyici tedbirler için öngörülmemiş olması (m.8/3), bir aile mahkemesinin kararına itirazın doğrudan başka aile mahkemesine yapılacağı olması (m.9), zorlama hapsine yer verilmiş olması (m.13) eleştiri konusudur. Ayrıca bu Yasa'da kadına kalacak güvenli yer sağlamaya, arabuluculuk ve uzlaşma yasağına da yer verilmemiştir.

IV. SONUÇ

Hukuk sistemimizde, Anayasa m.10 ve iç hukuka yansıtılmış bulunan uluslararası sözleşmeler kadın-erkek eşitliğini sağlamayı hedeflemektedir. Kadına karşı şiddetin önlenmesi konusunda başlıca, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümleri bulunmaktadır. Hemen belirtelim ki, pozitif hukuk kuralları etkin biçimde hayata geçirilmiş değildir. Toplumda kadınlar bir hukuk devletinden beklendiği biçimde insan haklarından ve insan haklarının gereği olan eşitlikten tam anlamıyla yararlanamamaktadır. Bunun nedeni, büyük ölçüde toplumda kadına toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcı bakış açısının yasal düzenlemelere paralel biçimde değişiklik göstermemesidir.

Gazetelerin yüzeysel biçimde taranmasıyla ortaya çıkan tablo şudur: Her gün ortalama 5-6 şiddet haberi basına yansıyor. Medyada “şiddetin fiziki haritası” çizilerek⁵; ülkemizde her beş kadından ikisinin şiddete maruz kaldığı belirtiliyor. Söz konusu haritaya (!) göre, en az (!) şiddet Batı Marmara'da (%25), en çok şiddet Kuzey Doğu Anadolu'da (%53) görülmektedir. Basında şöyle bilançolar yayınlanmaktadır: “10 ayda 216 kadın öldürüldü, 96 kadın yaralandı, 519

⁴ “Sığınma Evlerine Koşullar”, Cumhuriyet Gazetesi, 6 Mayıs 2012.

⁵ “Bu da Şiddetin Fiziki Haritası”, Hürriyet Gazetesi, 18 Nisan 2012.

kadın şiddet, taciz ve tecavüze maruz kaldı. 11 Ayda nefret cinayetleri sonucu 8 trans ve 1 gay birey yaşamını yitirdi”⁶; “2013 yılında 842 kadın öldürüldü”⁷.

Ne yazık ki soyut yasa hükümleri, doğal olarak 6284 sayılı Yasa da bu dehiset tablolarının derhal tersine çevrilmesini sağlamaya muktedir değildir. Ancak, önce 4320, halen 6284 sayılı Yasalar kuşkusuz topluma, kadına karşı şiddetin hoş görülmediği, onaylanmadığı mesajının verilmesine yararıdır. Şimdi önemli olan, toplumun ve kolluğun bu Yasa’yı benimsemesi ve kadının kocasının, sevgilisinin, babasının veya erkek kardeşinin malı olduğuna ilişkin geleneksel bakış açısından kurtularak yasanın etkin uygulamasında rol almasıdır.

Toplum, kadına karşı şiddeti olağan ve sıradan karşılamama yönünde bilinçlendirilmedikçe, medyaya yansıyan şiddet haberleri devam edip gidecektir. Ayrıca kadınların da şiddeti kabullenmeye yönünde bilinçlendirilmesi gerekmektedir. 26 Ülkede yapılan aile içi şiddet araştırmasında kadına karşı şiddetin hoş görüldüğü ülkeler sıralamasında Türkiye, Afrika ülkelerinin hemen ardından gelmiştir. Araştırmaya katılan kadınların yarısı kocaya haber vermeden dışarı çıkma, yemeği yakma, çocukları ihmal etme gibi durumlarda kocanın karısına şiddet uygulamasını haklı görmektedir⁸.

Son olarak belirtelim ki, kadına karşı şiddeti toplumda en az düzeye indirme, ilk planda kültürel gelişme ve erkek ya da kadın olsun, tüm bireylerin kadına bakış açısının geleneksel kalıplarından kurtulmaları ile sağlanabilir. Ancak, yasa hükümleri de şiddeti onaylamama ve kadın ayrımcılığını yok etme doğrultusunda düzenlenmelidir. Yasa koyucu kadını şiddete karşı koruma konusunda samimi davranmalı, uygulamacılar, şiddeti özendirme ve meşru gösterme izlenimini uyandıracak değerlendirmelerden kaçınmalıdır. Öte yandan, medya, şiddete ilişkin haberleri sınırlı biçimde kamuoyuna aktarmalı ve haberlerin verilmiş biçimi, şiddete özendirme ya da şiddeti meşru gösterme imajı yaratmamalıdır.

⁶ Radikal Gazetesi, 11 Aralık 2012.

⁷ Radikal Gazetesi, 18 Kasım 2013.

⁸ “Aile İçi Şiddette Mosmor Olduk”, Hürriyet Gazetesi, 1 Mayıs 2013.

